

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

2016 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Спеціальні методики навчання і розвитку дітей з порушеннями мовлення
МОДУЛЬ І
Спеціальна методика розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку

з порушеннями мовлення

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки 6.010105 «Корекційна освіта (логопедія)»

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини

(назва інституту, факультету, відділення)

2016 – 2017 навчальний рік

Робоча програма «Спеціальна методика розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення» для студентів за напрямом підготовки 6.010105 «Корекційна освіта (логопедія)».

Розробники:

О.В.Мартинчук, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка

К.В. Луцько, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Протокол від “07” вересня 2016 року № 2

Завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти
_____ (О.В. Мартинчук)

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту Людини _____ Н. А. Клішевич

Пояснювальна записка

Структура програми навчальної дисципліни

I. Опис предмета навчальної дисципліни

II. Тематичний план навчальної дисципліни

III. Програма

Змістовий модуль I. Наукові основи спеціальної методики розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення

Змістовий модуль II. Теорія та методика формування зв'язного мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення

Змістовий модуль III. Теорія та методика зв'язного мовлення та спеціальна методика словникової роботи

Змістовий модуль IV. Спеціальна методика формування граматичної будови мови

Змістовий модуль V. Спеціальна методика формування синтаксичної будови мови

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Спеціальна методика розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення»

V. Плани практичних і семінарських занять

VI. Завдання для самостійної роботи

VII. Система поточного та підсумкового контролю

VIII. Методи навчання

IX. Методичне забезпечення курсу

X. Рекомендована література

Основна

Додаткова

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Спеціальні методики навчання і розвитку дітей порушеннями мовлення» Модулю 1 «Спеціальна методика розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини на основі освітньо-професійної програми підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня відповідно до навчального плану напряму підготовки 6.010105 – Корекційна освіта (логопедія).

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) організації навчання. Програма визначає обсяги знань, якими повинен опанувати здобувач першого (бакалаврського) рівня підготовки, відповідно до алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Спеціальна методика розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

Метою викладання навчальної дисципліни «Спеціальні методики навчання і розвитку дітей порушеннями мовлення» Модулю 1 «Спеціальна методика розвитку мовлення раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення» є формування у здобувачів першого (бакалаврського) рівня глибокого розуміння лінгводидактичних і психофізіологічних основ навчання рідного мовлення, озброєння їх спеціальними засобами, методами і прийомами роботи з дітьми з ТПМ.

Завдання навчальної дисципліни:

1) повідомити теоретичні основи методики, підкріплюючи її конкретним матеріалом, за допомогою якого майбутні фахівці-логопеди зможуть досягти високого науково-методичного рівня навчально-виховної роботи з формування та розвитку рідного мовлення у дітей з порушеннями мовлення;

2) виховувати у здобувачів студентів здібність оперувати відомостями з суміжних із спеціальною методикою розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення наук в процесі сприймання та осмислення лекційного матеріалу, самостійного вивчення літератури, під час підготовки до практичних занять і в період проходження педагогічної практики.

Процес вивчення дисципліни спрямований на **формування наступних компетентностей:**

1.	<i>Загальні</i>	
1.1	Світоглядна	Розуміння сутності і соціальної значущості майбутньої професії.

		Збереження національних духовних традицій.
1.2	Громадянська	Здатність робити свідомий соціальний вибір та застосовувати демократичні технології прийняття рішень. Уміння діяти з соціальною відповідальністю та громадською свідомістю
1.3	Комунікативна	Здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності. Здатність працювати у команді. Вільне володіння українською мовою відповідно до норм культури мовлення, основами спілкування іноземними мовами
1.4	Інформаційна	Здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань. Здатність до ефективного використання інформаційних технологій в соціальній і професійній діяльності
1.5	Науково-дослідницька	Здатність виконувати навчально-дослідні завдання на основі аналітико-синтетичної мисленнєвої діяльності. Володіння науково-дослідними методами відповідно фахового спрямування. Обізнаність в особливостях проектної діяльності, готовність до її реалізації. Здатність до реалізації дефектологічних, педагогічних, психологічних, лінгвістичних, медико-біологічних знань для постановки дослідницьких завдань в професійній діяльності
1.6	Самоосвітня	Здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку. Спрямованість на розкриття особистісного потенціалу та самореалізацію.
2.	<i>Фахові</i>	
2.1	Лінгвістична	Володіння знаннями з мовознавства (фонетики, фонології, орфоєпії, графіки), які є базовими при вивченні порушень усного і писемного мовлення
2.2	Психолінгвістична	Володіння знаннями про закономірності мовленнєвого розвитку в онтогенезі, взаємозв'язку мовлення, мислення і свідомості; розуміння психолінгвістичної моделі мовленнєвої діяльності
2.3	Корекційно-педагогічна	Володіння знаннями і здатністю до раціонального вибору і реалізації корекційно-освітніх програм, методик і технологій корекції порушень мовленнєвого розвитку в умовах особистісно-орієнтованого підходу до розвитку осіб з психофізичними порушеннями.
2.4	Корекційно-методична	Застосовувати уміння: планувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури порушення, актуального стану і потенційних можливостей осіб з тяжкими порушеннями мовлення; здійснювати корекційно-педагогічну діяльність в установах освіти, охорони здоров'я та соціального захисту; організовувати корекційно-розвивальне освітнє середовище, добирати і використовувати навчально-методичне забезпечення.

2.5	Діагностико-корекційна	Володіння базовими знаннями і застосування методів корекційної роботи з розвитку психічної сфери дітей з особливими освітніми потребами. Здатність використовувати знання диференціальної діагностики при класифікації порушень мовленнєвого розвитку.
2.6	Логодіагностична	Володіння комплексом логодіагностичних методик визначення рівня сформованості мовленнєвих функцій та мовленнєвої діяльності.
2.7	Логокорекційна	Здатність здійснювати цілеспрямований добір методик і технологій для корекції психомоторного та мовленнєвого розвитку дітей з важкими порушеннями мовлення; Володіння методиками і технологіями корекції та розвитку мовленнєвої діяльності при різних мовленнєвих порушеннях. Здатність використовувати ігрову діяльність для формування та корекції правильного дихання, артикуляційних укладів, вимови, накопичення словника, вдосконалення граматичних форм мовлення, розвитку фонематичного сприймання; когнітивного розвитку.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати: наукові основи теоретико-методичних основ: предмет, завдання, методичні основи курсу, форми, засоби, методи і прийоми навчання дітей рідної мови; спеціальні методики навчання різних видів зв'язного розповідання дітей, методики словникової роботи, методики формування граматичної будови мови, методики роботи з художнім текстом та ілюстративним матеріалом, прийоми художнього читання та розповідання дітям, формування звукової культури мовлення та навчання грамоти;

вміти: використовувати теоретичні знання з даного курсу та споріднених дисциплін: "Психолінгвістика", "Сучасна українська мова", «Лінгводидактика» та інших, знання, здобуті під час самостійного опрацювання спеціальної літератури і на практиці, у процесі підготовки до практичних занять, моделювання педагогічних ситуацій; самостійно складати мовленнєві зразки розповідей; розробляти конспекти занять, складати тексти дидактичних мовленнєвих ігор, добирати тексти художніх творів, планувати навчально-мовленнєву діяльність дітей; орієнтуватися у методичній літературі, творчо застосовувати наукові дослідження на практиці; знайомитися з передовим педагогічним досвідом працівників спеціальних дошкільних закладів для дітей із порушеннями мовлення.

Реалізація завдань для досягнення результатів модулю I навчальної дисципліни здійснюється шляхом використання як традиційних технологій, методів і форм навчання, так і інноваційних технологій, активних та інтерактивних форм проведення занять.

Програма складається з 5 кредитів, всього – 150 годин: 34 год. лекційних, 18 год. семінарських, 18 год. практичних, 10 год. модульного контролю, 70 години самостійної роботи.

Вивчення здобувачами вищої освіти навчальної дисципліни «Спеціальні методики навчання і розвитку дітей порушеннями мовлення» Модулю 1 «Спеціальна методика розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення» завершується заліком.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-професійний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 0101 «Педагогічна освіта»	нормативна
	Напрямок підготовки 6.010105 «Корекційна освіта (логопедія)»	
	Спеціальність: _____	Рік підготовки
Змістових модулів – 5		2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: немає		Семестр
Загальна кількість годин – 150		3, 4-й
		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітньо-професійний рівень: перший (бакалаврський)	34 год.
		Практичні
		18 год.
		Семінарські
		18 год.
		Модульний контроль
		10 год.
		Самостійна робота
		70 год.
		Вид контролю:
залік		

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Підсумковий контроль
Змістовий модуль I.									
Наукові основи спеціальної методики розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення									
1.	Предмет, завдання та методологічні основи курсу спеціальної методики розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення	8	4	2	2			4	
2.	Закономірності та принципи розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення	8	4	2		2		4	
3.	Завдання, зміст, форми розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення	8	4	2	2			4	
4.	Засоби, методи та прийоми розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення	8	4	2		2		4	
	Модульний контроль	2							2
Разом		34	16	8	4	4		16	2
Змістовий модуль II.									
Теорія та методика формування зв'язного мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення									
5.	Поняття зв'язного та творчого зв'язного мовлення. Розвиток мовних функцій.	8	4	2	2			4	
6.	Розвиток діалогічного мовлення. Спеціальна методика навчання бесіди	8	4	2	2			4	
7.	Спеціальна методика навчання дітей описам	8	4	2	2			4	
8.	Спеціальна методика навчання розповідання за картинками	10	6	2	2	2		4	
	Модульний контроль	2							2
Разом		36	18	8	8	2		16	2
Змістовий модуль III									
Теорія та методика формування зв'язного мовлення та спеціальна методика словникової роботи									
9.	Поняття та значення словникової роботи. Закономірності становлення слова у дітей	7	4	2	2			3	

10.	Спеціальна методика формування пасивного та активного словника дітей	9	6	2	2	2		3	
	Модульний контроль	2							2
Разом		18	10	4	4	2		6	2
Змістовий модуль IV.									
Спеціальна методика формування граматичної будови мови									
11	Поняття граматики, граматичних значень. Закономірності засвоєння граматичних значень дітьми дошкільного віку. Завдання та шляхи формування граматичної сторони мовлення у дітей із ТБМ	11	6	4	2			5	
12	Спеціальна методика формування морфологічної сторони мови у дітей із ТБМ	9	4	2		2		5	
13	Спеціальна методика формування способів словотворення.	10	4	2		2		6	
	Модульний контроль	2							2
Разом		32	14	8	2	4		16	2
Змістовий модуль V.									
Спеціальна методика формування синтаксичної будови мови									
14	Спеціальна методика формування синтаксичної сторони мовлення у дітей	9	4	2		2		5	
15	Спеціальна методика навчання переказу художніх творів	9	4	2		2		5	
16	Спеціальна методика навчання складання творчих розповідей	10	4	2		2		6	
	Модульний контроль	2							2
Разом		30	12	6		6		16	2
Разом за навчальним планом		150	70	34	18	18		70	10

III. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I НАУКОВІ ОСНОВИ

СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО І ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Лекція 1. ПРЕДМЕТ, ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КУРСУ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО І ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Визначення предмету, об'єкту, основного змісту та мети даного курсу. Поняття культури мовлення, його характеристика як правильність, нормативність, адекватність, логічність, різноманітність, естетичність, чистота, доречність.

Основні завдання спец. методики розвитку мовлення.

Методологічні основи курсу. Мова як спеціально людський засіб спілкування. Розвиток мовлення і розвиток мислення. Природнича психофізіологічна основа мови (вчення І.П. Павлова, П.К. Анохіна, О.Р. Лурія, О.О. Леонтєва). Психологічні основи спец. методики розвитку мовлення (вчення Л.С. Виготського, С.П. Рубінштейна, М.І. Жинкіна, Д.Б. Ельконіна, А.К. Маркової та інших). Мовознавство, лінгвістика як теоретичні основи методики розвитку та навчання рідної мови.

Основні поняття теми: мова, мовлення, мовленнєва діяльність, мовознавство, лінгвістика.

Рекомендована основна література

[1; 3; 5]

Рекомендована додаткова література

[2; 4]

Практичне заняття 1. Предмет і завдання спец. методики розвитку мовлення. Методологічні основи спец. методики розвитку мовлення. Закономірності засвоєння мови дітьми у нормальному мовленнєвому онтогенезі. Принципи спеціального навчання дітей рідної мови і мовлення. Завдання спеціального навчання мови і мовлення.

Лекція 2. ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО І ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З

ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Поняття закономірностей засвоєння мови. Характеристика закономірностей засвоєння мови. Поняття чуття мови. Принципи навчання. Дидактичні принципи, загальні та спеціальні. Методичні принципи, загальні та часткові.

Основні поняття теми: мова, чуття мови, принципи.

Рекомендована основна література

[1; 3; 5]

Рекомендована додаткова література

[2]

Семінарське заняття 1. Поняття закономірностей засвоєння мови. Характеристика закономірностей засвоєння мови. Поняття чуття мови. Принципи навчання. Дидактичні принципи, загальні та спеціальні. Методичні принципи, загальні та часткові.

Лекція 3. ЗАВДАННЯ, ЗМІСТ, ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО І ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Загальні та спеціальні завдання розвитку мовлення дітей. Особливості розвитку мовлення дітей раннього та дошкільного віку. Операційні компоненти розгорнутого мовлення. Виховання звукової культури мовлення дітей. Розвиток словника дітей. Формування граматичної будови мови.

Ознайомлення з художньою літературою. Поняття мовної, мовленнєвої та комунікативної компетенції.

Завдання та зміст роботи з розвитку мовлення в спеціальних дошкільних закладах.

Основні поняття теми: словник, граматична будова мовлення, звукова культура мовлення.

Рекомендована основна література

[1; 3; 5]

Рекомендована додаткова література

[1; 2]

Практичне заняття 2.. Завдання, зміст, закономірності, принципи навчання мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення. Основні та спеціальні завдання розвитку мовлення дітей. Операційні компоненти розгорнутого мовлення. Аналіз діючих та альтернативних (по можливості) навчальних програм.

Лекція 4. ЗАСОБИ, МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО І ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Основні засоби формування і розвитку мовлення дітей (спілкування, ТЗН, художня література, зображувальне мистецтво, мовлення педагога). Форми навчання та типи занять за дидактичною метою.

Методи і прийоми спеціального навчання рідної мови.

Характеристика методів формування та розвитку рідної мови. Словесні методи: розповідь, переказ, читання художніх творів, заучування віршів тощо. Наочні методи навчання: спостереження, екскурсії, огляди-екскурсії, розглядання предметів, картин, перегляд діафільмів, кінофільмів, дидактичні ігри з наочністю.

Практичні методи: словесні та дидактичні вправи, ігрові методи моделювання. Прийоми формування та розвитку мовлення дітей. Умови успішного формування та розвитку мовлення дітей.

Основні поняття теми: методи і прийоми навчання мови.

Рекомендована основна література

[1; 3; 5]

Рекомендована додаткова література

[1; 2; 6]

Семінарське заняття 2. Основні засоби формування і розвитку мовлення дітей (спілкування, ТЗН, художня література, зображувальне мистецтво, мова педагога). Форми навчання та типи занять за дидактичною метою. Методи і прийоми спеціального навчання рідної мови. Характеристика методів формування та розвитку рідної мови. Словесні, наочні і практичні методи.

Контрольно-модульна робота № 1

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО І ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Лекція 5. ПОНЯТТЯ ЗВ'ЯЗНОГО ТА ТВОРЧОГО МОВЛЕННЯ. РОЗВИТОК МОВНИХ ФУНКЦІЙ

Речення як основна комунікативна одиниця мовлення. Поняття зв'язності та незв'язності

мовлення (Л.С.Рубінштейн, А.М.Леушина). Характеристика зв'язного мовлення у дітей раннього віку. Види зв'язного мовлення. Діалогічне мовлення, визначення та форми. Монологічне мовлення, його характеристика. Поняття творчого зв'язного мовлення, його характеристика та місце в розвитку зв'язного мовлення.

Мовленнєві уміння та навички, що забезпечують дитині необхідне структурне та смислове оформлення висловлювання.

Особливості розгорнутого монологічного мовлення. Текст як засіб відтворення зв'язного мовлення, його будова. Мовні засоби тексту. Типи монологічного мовлення: опис, розповідь, роздум.

Опис, його сутність та структура. Види описів. Розповідь, її сутність та композиційна схема. Види розповідей. Роздум (міркування), його сутність і структура. Поєднання різних типів мовлення у тексті.

Основні поняття теми: зв'язне мовлення, монологічне мовлення, опис, розповідь, роздум.

Рекомендована основна література

[1; 2; 3; 5]

Рекомендована додаткова література

[1; 2; 3; 5]

Практичне заняття 3. Теоретичні основи формування зв'язного мовлення. Види зв'язного мовлення. Діалогічне мовлення, визначення та форми. Монологічне мовлення, його характеристика. Поняття творчого зв'язного мовлення, його характеристика та місце в розвитку зв'язного мовлення. Мовленнєві уміння та навички, що забезпечують дитині необхідне структурне та смислове оформлення висловлювання. Складання конспектів занять.

Лекція 6. РОЗВИТОК ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ.

СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ БЕСІДИ

Характеристика та зміст діалогічного мовлення. Зародження та розвиток діалогічного мовлення у дітей раннього віку. Форми діалогічного мовлення.

Спеціальна методика навчання дітей початковим формам діалогу. Застосування прийому питання – відповідь. Питання, які відносяться до назв предметів. Питання, які відносяться до назв ознак і властивостей предметів. Питання, які стосуються дій та станів предметів.

Репродуктивні поширені запитання. Запитання пошукового характеру. Зміст та структура бесід. Спеціальна методика їх проведення

Основні поняття теми: діалогічне мовлення, бесіда.

Рекомендована основна література

[1; 2; 3; 5]

Рекомендована додаткова література

[1-3]

Практичне заняття 4. Теоретичні засади формування діалогічного мовлення у дітей раннього та дошкільного віку. Зародження та розвиток діалогічного мовлення у дитини раннього віку. Особливості розвитку діалогічного мовлення у дітей дошкільного віку. . Форми діалогічного мовлення. Особливості використання репродуктивних запитань у процесі розвитку пізнавальної діяльності дитини. Підготовка планів-конспектів занять з формування та розвитку діалогічного мовлення.

Лекція 7. СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ОПИСАМ

Значення навчання описам для розвитку зв'язного мовлення дітей.

Короткий огляд методик навчання дітей раннього та дошкільного віку складання описів, які існують у сучасній дошкільній педагогіці (Н.В. Віноградова, Л.В. Ворошніна, А. Зрожевська, А.С. Зімульдінова, В.П. Глухов).

Основне завдання та зміст опису. Зміст спец. методики навчання описам дітей із ТВМ.

I етап – підготовчий, його завдання, зміст. Порівняння як основа будь-якого розуміння і мислення. Навчання порівняння та знаходження рис подібності на основі встановлення аналогій із відповідним оформленням. Засоби формування порівняння.

II етап – основний. Формування елементарного усвідомлення структури опису, навчання описам (фактичним, творчим, порівняльним) за схемою і без такої.

Навчання складання розповідей-описів про природу.

Основні поняття теми: опис фактичний, творчий, порівняльний.

Рекомендована основна література

[1; 2; 3; 5]

Рекомендована додаткова література

[1; 3; 6]

Практичне заняття 5. Визначення основних підходів до навчання описам дітей раннього та дошкільного віку. Характеристика етапів навчання описам та їх змістове і методичне наповнення.

Ділова гра з написання описів та їх аналізу. Підготовка фрагментів конспектів занять (основної частини заняття).

Лекція 8. СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ РОЗПОВІДАННЯ ЗА КАРТИНАМИ

Особливості роботи із сюжетною картинкою. Напрямки корекційно-логопедичного навчання. Принципи підходу до навчання зв'язного монологічного мовлення в процесі роботи над картиною.

Завдання у відповідності з мовленнєвим розвитком дітей. Види розповідей у відповідності з типом картин.

Підготовчий етап до складання розповідей за сюжетною картинкою.

Основний етап, його мета, основні методичні прийоми, зміст.

Типи розповідей: прості і складні. Планування розповідей. Особливості складання творчих розповідей за сюжетною картинкою.

Значення навчання розповідання за серією сюжетних картинок та вимоги до них. Зміст сюжетних серій послідовних картинок. Види серій сюжетних картинок за ступенем складності, розуміння послідовності розгортання сюжету. Послідовність навчання, складання розповіді за серією сюжетних картинок.

Варіанти подання дітям сюжетних картинок для складання розповідей.

Основні поняття теми: розповідь за картиною, серія сюжетних картин.

Рекомендована основна література

[1; 2; 3; 4; 5]

Рекомендована додаткова література

[1-3]

Практичне заняття 6. Методика навчання дітей описам-фактичним, творчим, порівняльним. Методика навчання розповідання за сюжетними картинами. Складання узагальненої таблиці з теми. Підготовка планів-конспектів занять з навчання розповідання дітей за сюжетними картинами. Ділова гра з теми.

Семінарське заняття 3. Визначення завдань у відповідності з мовленнєвим розвитком дітей. Види розповідей у відповідності з типом картин. Підготовчий етап до складання розповідей за сюжетною картинкою. Основний етап, його мета, основні методичні прийоми, зміст. Типи розповідей. Планування розповідей.

Контрольно-модульна робота № 2

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ТА СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА СЛОВНИКОВОЇ РОБОТИ

Лекція 9. ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОЇ РОБОТИ. ЗАКОНОМІРНОСТІ СТАНОВЛЕННЯ СЛОВА У ДІТЕЙ.

Поняття словникової роботи.

Методологічні основи збагачення словника дітей з ТПМ. Характеристика слова, його роль у мові і мовленні. Слово з фізіологічної точки зору (вчення І.П. Павлова), властивості слова з психологічної точки зору (Л.С. Виготський). Поняття смислу слова. Місце слова у лексичній системі.

Закономірності становлення слова у дітей: кількісний ріст словникового запасу та його якісний розвиток (М.М. Кольцова, І.А. Сікорський, Л.С. Виготський, О.М. Леонт'єв, Т.Є. Коннікова та інші). Особливості засвоєння значення слова дітьми.

Основні поняття теми: збагачення словника, лексична система мови, словниковий запас.

Рекомендована основна література

[1, 2, 5, 6]

Рекомендована додаткова література

[2, 9, 10, 17, 23, 40, 46, 49]

Практичне заняття 7. Поняття словникової роботи. Методологічні основи збагачення словника дітей з ТПМ. Слово з фізіологічної точки зору (вчення І.П. Павлова), властивості слова з психологічної точки зору (Л.С. Виготський). Особливості формування словника у дітей раннього віку. Закономірності становлення слова у дітей: кількісний ріст словникового запасу та його якісний розвиток (М.М. Кольцова, І.А. Сікорський, Л.С. Виготський, О.М. Леонт'єв). Особливості засвоєння значення слова дітьми. Характеристика труднощів оволодіння словом, його значенням дитиною з ТПМ.

Складання конспектів занять.

Лекція 10. СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ПАСИВНОГО ТА АКТИВНОГО СЛОВНИКА ДІТЕЙ.

Завдання словникової роботи, загальні та спеціальні. Принципи словникової роботи. Зміст словникової роботи. Напрями логопедичної роботи з формування та розвитку словника.

Розширення обсягу словника. Формування структури значення слова. Розвиток лексичної системності і семантичних полів.

Формування синтаксичних зв'язків слів. Розвиток словотворення. Уточнення граматичного значення слова. Методи і прийоми словникової роботи.

Основні поняття теми: принципи словникової роботи, зміст словникової роботи, структура значення слова.

Рекомендована основна література

[1, 2, 5, 6]

Рекомендована додаткова література

[2, 9, 10, 17, 23, 40, 46, 49]

Практичне заняття 8. Оволодіння дітьми значенням слова. Ступені узагальнення слів за значенням. Принципи словникової роботи. Методи і прийоми словникової роботи. Поняття та значення словникової роботи. Закономірності оволодіння словом дітьми раннього та дошкільного віку. Складання фрагментів занять, які спрямовані на формування пасивного і активного словника, активізацію переведення слів із пасивного в активний.

Семінарське заняття 4. Завдання словникової роботи, загальні та спеціальні. Принципи словникової роботи. Зміст словникової роботи. Напрями логопедичної роботи з формування та розвитку словника. Розширення обсягу словника. Формування структури значення слова. Розвиток лексичної системності і семантичних полів. Формування синтаксичних зв'язків слів. Розвиток словотворення. Уточнення граматичного значення слова. Методи і прийоми словникової роботи.

Контрольно-модульна робота № 3

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV

СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ БУДОВИ МОВИ

Лекція 11. ПОНЯТТЯ ГРАМАТИКИ, ГРАМАТИЧНИХ ЗНАЧЕНЬ. ЗАКОНОМІРНОСТІ ЗАСВОЄННЯ ГРАМАТИЧНИХ ЗНАЧЕНЬ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ. ЗАВДАННЯ ТА ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ІЗ ТВМ

Поняття граматики, її складові. Значення засвоєння граматичної будови для мовленнєвого розвитку дітей.

Грамматика з точки зору фізіології (І.П. Павлов). Особливості засвоєння граматичної будови мови дошкільниками (О.М. Гвоздев, С.Л. Рубінштейн, (Д.Б. Ельконін, А.М. Шахнарович, Ф.О. Сохін та інші).

Основні періоди у формуванні граматичної будови мови (за О.М. Гвоздевим). Формування граматичних узагальнень – основа засвоєння граматичної будови. Речення як знаряддя мислення і спілкування. Особливості оволодіння дітьми синтаксичною стороною мовлення (О.М. Гвоздев, А.М. Леушина, Н.А. Рибникова та інші). Етапи розвитку. Завдання формування граматичної сторони мовлення. Шляхи формування граматичної правильності мови. Етапи навчання під час корекції граматичної сторони мовлення. Методи і прийоми граматично правильного мовлення.

Основні поняття теми: граматична будова мови, граматичні узагальнення, граматична сторона мовлення.

Рекомендована основна література

[1, 2, 5, 6]

Рекомендована додаткова література

[10, 18, 23, 27, 35]

Практичне заняття 9. Поняття граматики, граматичних значень. Закономірності засвоєння граматичних значень дітьми дошкільного віку Основні періоди у формуванні граматичної будови мови (за О.М. Гвоздєвим). Формування граматичних узагальнень – основа засвоєння граматичної будови. Етапи навчання під час корекції граматичної сторони мовлення. Завдання та шляхи формування граматичної сторони мовлення у дітей із ТВМ. Ділова гра: порушення мовлення та їх корекція. Складання коротких конспектів занять для роботи з дітьми, які мають різні мовленнєві порушення.

Лекція 12. СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МОРФОЛОГІЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ІЗ ТВМ.

Особливості оволодіння дітьми категоріями морфології – числом, відмінком, родом, особами. Завдання та зміст формування морфологічної сторони мовлення.

Етапи логопедичної роботи з формування словозміни у дошкільників з ТВМ. Послідовність роботи над реченням. Послідовність роботи з диференціації кожної граматичної форми. Система вправ, спрямованих на відпрацювання морфем (Є.Ф. Соботович). Навчання дітей навичкам використання применниково-відмінкових форм.

Основні поняття теми: морфологічна сторона мовлення, формування словозміни.

Рекомендована основна література

[1, 2, 5, 6]

Рекомендована додаткова література

[9, 10, 18, 23, 25, 27,31, 32, 35, 38]

Семінарське заняття 5. Завдання та зміст формування морфологічної сторони мовлення. Спеціальна методика формування способів словотворення. Система вправ, спрямованих на відпрацювання морфем (Є.Ф. Соботович). Характеристика труднощів оволодіння дітьми з ООП категоріями морфології – числом, відмінком, родом, особами (у порівнянні з нормою). Етапи логопедичної роботи з формування словозміни у дошкільників з ТВМ. Послідовність роботи над реченням. Навчання дітей навичкам використання применниково-відмінкових форм.

Лекція 13. СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ СПОСОБІВ СЛОВОТВОРЕННЯ.

Спеціальна методика формування способів словотворення. Методологічні основи процесу словотворення у дітей (Л.С. Виготський, Д.Б. Ельконін, А.В. Захарова, А.М. Маркова, В.К. Орфінська, Є.Ф. Соботович).

Зміст формування словотворення у дітей із ТВМ (за етапами навчання у відповідності з рівнем мовленнєвого недорозвинення). Етапність у роботі. Особливості спец. методики формування граматичної системи словотворення у дітей із ТВМ.

Основні поняття теми: словотворення.

Рекомендована основна література

[1, 2, 5, 6]

Рекомендована додаткова література

[9, 10, 18, 23, 25, 27,31, 32, 35, 38]

Семінарське заняття 6. Спеціальна методика формування способів словотворення. Методологічні основи процесу словотворення у дітей (Л.С. Виготський, Д.Б. Ельконін, А.В. Захарова, А.М. Маркова, В.К. Орфінська, Є.Ф. Соботович). Зміст формування словотворення у дітей із ТВМ (за етапами навчання у відповідності з рівнем мовленнєвого недорозвинення). Етапність у роботі. Особливості спец. методики формування граматичної системи словотворення у дітей із ТВМ.

Контрольно-модульна робота № 4

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V

СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ СИНТАКСИЧНОЇ БУДОВИ МОВИ

Лекція 14. СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ СИНТАКСИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ.

Синтаксис як предмет вивчення. Словосполучення і речення як самостійні синтаксичні одиниці. Завдання та спеціальна методика навчання складання простих речень. Види та прийоми роботи. Спеціальна методика навчання складання складносурядних та складнопідрядних речень. Осмислення значень сполучників сурядності та підрядності. Прийоми навчання оволодіння навичками конструювання складних речень.

Основні поняття теми: синтаксис, синтаксична сторона мовлення.

Рекомендована основна література

[1, 2, 5, 6]

Рекомендована додаткова література

[9, 10, 18, 23, 25, 27,31, 32, 35, 38]

Семінарське заняття 7. Синтаксис як предмет вивчення. Словосполучення і речення як самостійні синтаксичні одиниці. Завдання та спеціальна методика навчання складання простих речень. Види та прийоми роботи. Спеціальна методика навчання складання складносурядних та складнопідрядних речень. Осмислення значень сполучників сурядності та підрядності. Прийоми навчання оволодіння навичками конструювання складних речень.

Лекція 15. СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

ПЕРЕКАЗУ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

Поняття переказу, його значення для розвитку зв'язного мовлення. Відбір творів для переказу та вимоги до них. Завдання, що постають у процесі навчання переказу.

Структура занять з переказу. Мета і зміст підготовчого етапу. Читання тексту твору. Розбір змісту твору. Переказ тексту. Види переказів. Аналіз та обговорення дитячих переказів.

Основні поняття теми: переказ, види переказів.

Рекомендована основна література

[1; 2; 3; 4; 5]

Рекомендована додаткова література

[1-4;]

Семінарське заняття 8. Поняття переказу, його значення для розвитку зв'язного мовлення. Відбір творів для переказу та вимоги до них. Завдання, що постають у процесі навчання переказу. Структура занять з переказу. Мета і зміст підготовчого етапу. Читання тексту твору. Розбір змісту твору. Переказ тексту. Види переказів. Аналіз та обговорення дитячих переказів.

**Лекція 16. СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ
СКЛАДАННЯ ТВОРЧИХ РОЗПОВІДЕЙ**

Поняття творчого розповідання. Класифікація творчих розповідей в залежності від використаного матеріалу і за змістом. Уява як основа творчої розповіді. Закони, якими підкріплюється діяльність творчої уяви (за Л.С. Виготським).

Спец. методика формування творчого зв'язного мовлення у дітей із ТВМ. Напрямки та форми роботи. Засоби вербальної творчості.

Основні поняття теми: творчі розповіді, творче зв'язне мовлення.

Рекомендована основна література

[1; 2; 3; 4; 5]

Рекомендована додаткова література

[1-4; 6]

Семінарське заняття 9. Поняття творчого розповідання. Класифікація творчих розповідей в залежності від використаного матеріалу і за змістом. Уява як основа творчої розповіді. Закони, якими підкріплюється діяльність творчої уяви (за Л.С. Виготським). Спец. методика формування творчого зв'язного мовлення у дітей із ТВМ. Напрямки та форми роботи. Засоби вербальної творчості.

Контрольно-модульна робота № 5

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Спеціальна методика розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення»

Разом: 150 год., лекції – 34 год., практичні заняття – 18 год., семінарські заняття – 18 год., модульний контроль – 10 год., самостійна робота – 70 год..

Модулі	Змістовий модуль I				Змістовий модуль II				Змістовий модуль III	
Назва модуля	Наукові основи спеціальної методики розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення				Теорія та методика формування зв'язного мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення				Теорія та методика формування зв'язного мовлення та спеціальна методика словникової роботи	
Кіл. балів за модуль	73 бали				84 бали				60 балів	
Теми	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Теми лекцій	Предмет, завдання та методологічні основи курсу спец. методики розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення (1 б.)	Закономірності та принципи розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення (1 б.)	Завдання, зміст, форми розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення (1 б.)	Засоби, методи та прийоми розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення (1 б.)	Поняття зв'язного та творчого зв'язного мовлення. Розвиток мовних функцій (1 б.)	Розвиток діалогіч. мовлення. Спецметодика навчання бесіди (1 б.)	Спеціальна методика навчання дітей описам (1 б.)	Спеціальна методика навчання розповідання ша картинами (1 б.)	Поняття та значення словникової роботи. Закономірності становлення словника у дітей (1 б.)	Спеціальна методика формування пасивного та активного словника дітей (1 б.)
Теми прак. занять	Предмет, завдання та методологічні основи курсу спец. методики розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення		Завдання, зміст, форми розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення		Поняття зв'язного та творчого зв'язного мовлення. Розвиток мовних функцій	Розвиток діалогіч. мовлення. Спецметодика навчання бесіди	Спеціальна методика навчання дітей описам	Спеціальна методика навчання розповідання ша картинами	Поняття та значення словникової роботи. Закономірності становлення словника у дітей	Спеціальна методика формування пасивного та активного словника дітей
Бали за роботу на практич.	10+2				10+2		10+2		10+2	

Теми семінар. занять		Закономірності та принципи розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення		Засоби, методи та прийоми розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення				Спеціальна методика навчання розповідання щами картинами		Спеціальна методика формування пасивного та активного словника дітей
Бали за роботу на семінар.	10+2				10+1				10+1	
Самост. робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види пот.конт.	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)				Модульна контрольна робота 2 (25 балів)				Модульна контрольна робота 3 (25 балів)	

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Модулі	Змістовий модуль IV			Змістовий модуль V		
Назва модуля	Спеціальна методика формування граматичної будови мови			Спеціальна методика формування синтаксичної сторони мови		
Кіл. балів за модуль	67 балів			66 балів		
Теми	11	12	13	14	15	16
Теми лекцій	Поняття граматики, граматичних значень. Закономірності засвоєння граматичних значень дітьми дошкільного віку. Завдання та шляхи формування граматичної сторони мовлення у дітей із ТВМ (2 б.)	Спеціальна методика формування морфологічної сторони мовлення у дітей із ТВМ (1 б.)	Спеціальна методика формування способів словотворення (1 б.)	Спеціальна методика формування синтаксичної сторони мовлення у дітей (1 б.)	Спеціальна методика навчання переказу художніх творів (1 б.)	Спеціальна методика навчання складання творчих розповідей (1 б.)
Теми практич. занять	Поняття граматики, граматичних значень. Закономірності засвоєння граматичних значень дітьми дошкільного віку. Завдання та шляхи формування граматичної сторони мовлення у дітей із ТВМ					
Бали за роботу на практич.	10+1					
Теми семінар. занять		Спеціальна методика формування морфологічної сторони мовлення у дітей із ТВМ	Спеціальна методика формування способів словотворення	Спеціальна методика формування синтаксичної сторони мовлення у дітей	Спеціальна методика навчання переказу художніх творів	Спеціальна методика навчання складання творчих розповідей
Бали за роботу на семінар.	10+2			10+2		10+1
Самост. робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види пот.конт.	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)			Модульна контрольна робота 2 (25 балів)		
Всього балів	350 балів Коефіцієнт = 3,5					

V. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І НАУКОВІ ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ

Практичне заняття 1

1. Предмет і завдання спец. методики розвитку мовлення.
2. Методологічні основи спец. методики розвитку мовлення.
3. Закономірності засвоєння мови дітьми у нормальному мовленнєвому онтогенезі.
4. Принципи спеціального навчання дітей рідної мови і мовлення.
5. Завдання спеціального навчання мови і мовлення.

Семінарське заняття 1

1. Поняття закономірностей засвоєння мови.
2. Характеристика закономірностей засвоєння мови.
3. Поняття чуття мови.
4. Дидактичні принципи, загальні та спеціальні.
5. Методичні принципи, загальні та часткові.

Рекомендована основна література

[1; 3; 5]

Рекомендована додаткова література

[2; 4]

Практичне заняття 2

1. Засоби навчання дітей із ПМР рідної мови і мовлення.
2. Класифікація методів і прийомів навчання.
3. Аналіз дидактичного, наочного матеріалу, технічних засобів навчання, художньої літератури в спеціальному дошкільному закладі.

Семінарське заняття 2

1. Значення навчання описам для розвитку зв'язного мовлення дітей.
2. Короткий огляд методик навчання дітей складання описів, які існують у сучасній дошкільній педагогіці (Н.В. Віноградова, Л.В. Ворошніна, А. Зрожевська, А.С. Зімульдінова, В.П. Глухов).
3. Основне завдання та зміст опису.
4. Зміст спец. методики навчання описам дітей із ТВМ.

Рекомендована основна література

[1; 3; 5]

Рекомендована додаткова література

[2]

Практичне заняття 3

1. Поняття та основний зміст опису. Теоретичний огляд спеціальної методики навчання дітей описам.
2. Аналіз складених студентами розповідей-описів, фрагментів конспектів занять.
3. Моделювання (рольові ігри) занять із формування описового мовлення у дітей із ПМР.

Семінарське заняття 3

1. Значення навчання описам для розвитку зв'язного мовлення дітей.
2. Короткий огляд методик навчання дітей складання описів, які існують у сучасній дошкільній педагогіці (Н.В. Віноградова, Л.В. Ворошніна, А. Зрожевська, А.С. Зімульдінова, В.П. Глухов).
3. Основне завдання та зміст опису.
4. Зміст спец. методики навчання описам дітей із ТВМ.

Рекомендована основна література

[1; 3; 5]

Рекомендована додаткова література

[1; 2]

Практичне заняття 4

1. Що таке розповідь? Принципи роботи з сюжетною картиною.
2. Види розповідей за сюжетними картинками та етапи навчання розповідання.
3. Особливості роботи з серією сюжетних картинок. Спецметодика формування розповіді за ними.

Семінарське заняття 4

1. Завдання словникової роботи, загальні та спеціальні.
2. Принципи словникової роботи.
3. Зміст словникової роботи.
4. Напрями логопедичної роботи з формування та розвитку словника.
5. Розширення обсягу словника.
6. Формування структури значення слова.
7. Розвиток лексичної системності і семантичних полів.
8. Формування синтаксичних зв'язків слів.
9. Розвиток словотворення.
10. Уточнення граматичного значення слова.
11. Методи і прийоми словникової роботи.

Рекомендована основна література

[1; 3; 5]

Рекомендована додаткова література

[1; 2; 6]

Практичне заняття 5

1. Поняття переказу. Структура занять з навчання переказу.
2. Відбір творів для переказу. Прослухати оповідання (казку). Визначити для переказу якої категорії дітей з ПМР воно (а) призначене. Скласти план переказування. Прийоми навчання переказування.
3. Поняття творчого зв'язного мовлення. Засоби розвитку вербальної творчості . Аналіз дидактичних завдань.
4. Підготовчий етап та структура занять з формування різних видів творчих розповідей.
5. Моделювання (рольові ігри) занять із розвитку різних видів розповідання дітей із ПМР.

Семінарське заняття 5

1. Характеристика труднощів оволодіння дітьми з ООП категоріями морфології – числом, відмінком, родом, особами (у порівнянні з нормою).
2. Етапи логопедичної роботи з формування словозміни у дошкільників з ТВМ. Послідовність роботи над реченням.
3. Навчання дітей навичкам використання прийменниково-відмінкових форм.

Рекомендована основна література

[1; 2; 3; 5]

Рекомендована додаткова література

[1; 2; 3; 5]

Практичне заняття 6

1. Поняття словникової роботи.
2. Поняття смислу слова. Місце слова у лексичній системі.
3. Складання конспекту заняття на тему: «Закономірності становлення слова у дітей. Кількісний ріст словникового запасу».

Семінарське заняття 6

1. Спеціальна методика формування способів словотворення.
2. Методологічні основи процесу словотворення у дітей (Л.С. Виготський, Д.Б. Ельконін, А.В.Захарова, А.М.Маркова, В.К.Орфінська, Є.Ф.Соботович).
3. Зміст формування словотворення у дітей із ТВМ (за етапами навчання у відповідності з рівнем мовленнєвого недорозвинення).
4. Етапність у роботі.
5. Особливості спец. методики формування граматичної системи словотворення у дітей із ТВМ.

Рекомендована основна література

[1; 2; 3; 5]

Рекомендована додаткова література

[1-3]

Практичне заняття 7

1. Етапи оволодіння словом дитиною.
2. Оволодіння дітьми значенням слова. Ступені узагальнення слів за значенням.
3. Підготовка конспекту заняття на тему: «Особливості засвоєння слів в залежності від частини мови».

Семінарське заняття 7

1. Синтаксис як предмет вивчення.
2. Словосполучення і речення як самостійні синтаксичні одиниці.
3. Завдання та спеціальна методика навчання складання простих речень.
4. Види та прийоми роботи.
5. Спеціальна методика навчання складання складносурядних та складнопідрядних речень.
6. Осмислення значень сполучників сурядності та підрядності.
7. Прийоми навчання оволодіння навичками конструювання складних речень.

Рекомендована основна література

[1; 2; 3; 5]

Рекомендована додаткова література

[1; 3; 6]

Практичне заняття 8

1. Ступені узагальнення слів за значенням.
2. Принципи словникової роботи.
3. Розробка дидактичного матеріалу з теми: «Методи і прийоми словникової роботи».

Семінарське заняття 8

1. Поняття переказу, його значення для розвитку зв'язного мовлення.
2. Відбір творів для переказу та вимоги до них.
3. Завдання, що постають у процесі навчання переказу.
4. Структура занять з переказу.
5. Мета і зміст підготовчого етапу.
6. Читання тексту твору.
7. Розбір змісту твору.
8. Переказ тексту.
9. Види переказів.
10. Аналіз та обговорення дитячих переказів.

Рекомендована основна література

[1; 2; 3; 4; 5]

Рекомендована додаткова література

[1-3]

Практичне заняття 9

1. Шляхи формування граматичної правильності мовлення.
2. Методи і прийоми навчання граматично правильного мовлення.
3. Словосполучення і речення як самостійні синтаксичні одиниці.
4. Розробка конспекту заняття на тему: «Оволодіння синтаксичною будовою мовлення у дітей».

Семінарське заняття 9

1. Поняття творчого розповідання.
2. Класифікація творчих розповідей в залежності від використаного матеріалу і за змістом.
3. Уява як основа творчої розповіді.
4. Закони, якими підкріплюється діяльність творчої уяви (за Л.С.Виготським). Спец. методика формування творчого зв'язного мовлення у дітей із ТВМ. Напрямки та форми роботи.
5. Засоби вербальної

Рекомендована основна література

[1; 2; 5; 6]

Рекомендована додаткова література

[2; 9; 10; 17; 23; 40; 46; 49]

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. НАУКОВІ ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО І ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Тема 1. Предмет, завдання та методологічні основи курсу спеціальної методики розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення

1. На основі опрацювання наукових праць Л.С. Виготського, С.П. Рубінштейна, М.І. Жинкіна, Д.Б. Ельконіна, А.К. Маркової та інших визначте взаємозв'язок у розвитку мовлення та мислення.

Література

[основна: 5; додаткова: 6]

Тема 2. Закономірності та принципи розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення

1. Складьте карту знань: «Закономірності та принципи розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку».

Література

[основна: 1; 3; 5; додаткова: 2;]

Тема 3. Завдання, зміст, форми розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення

1. Проаналізуйте Програму виховання і навчання дітей від 2 до 7 років «Дитина» – розділи «Мова рідна, слово рідне», «Художня література», «Дитина у довкіллі».

Література

[основна: 2; 6]

Тема 4. Засоби, методи та прийоми розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення

1. Складіть схему класифікації методів та прийомів з розвитку мови і мовлення.

Література

[основна: 1; 3; 5; додаткова: 1; 2; 6;]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО І ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Тема 5. Поняття зв'язного та творчого зв'язного мовлення. Розвиток мовних функцій

1. Проаналізуйте розвиток мовних функцій за періодизацією А.К. Маркової.

Література

[основна: 1; 2; 3; 5; додаткова: 1; 2; 3; 5;]

Тема 6. Розвиток діалогічного мовлення. Спеціальна методика навчання бесіди

1. Складіть план конспект логопедичного заняття з формування початкових форм діалогу.
2. Складіть план-конспект заняття-бесіди для дітей із ЗНМ II або III рівня.

Література

[основна: 1; 2; 3; 5; додаткова: 1-3;]

Тема 7. Спеціальна методика навчання дітей описам

1. Складіть карту знань: «Методика навчання описам дітей із фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення».
2. Складіть план-конспект логопедичного заняття з навчання дітей із ПМР описам (фактичним або про природу).

Література

[основна: 1; 2; 3; 5; додаткова: 1; 3; 6;]

Тема 8. Спеціальна методика навчання розповідання за картинами

1. Складіть анотацію до однієї з дидактичних картин останніх років видання за планом:
 - автор серії, назва, рік і місце видання;
 - назва картини, стислий зміст картини;
 - методичні нотатки: а) у яких вікових групах і для дітей з яким рівнем мовленнєвого недорозвинення доцільно використовувати картину; б) структура та тип заняття з навчання розповідання;
 - прийоми навчання розповідання.
2. Складіть план-конспект логопедичного заняття з навчання дітей із ПМР розповіді за серією сюжетних картинок.

Література

[основна: 1; 2; 3; 4; 5; додаткова: 1-3;]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ТА СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА СЛОВНИКОВОЇ РОБОТИ

Тема 9. Поняття та значення словникової роботи. Закономірності становлення слова у дітей

1. Розробіть дидактичну гру (конспект: мета, обладнання, інструкція, ігрове правило, хід гри) і виготовити дидактичний матеріал до цієї гри. Тематика дидактичних ігор: засвоєння значень слів – частин мови, просторових і часових понять, абстрактних понять, переносного значення слів.

Вибір теми гри здійснюється самостійно студентом.

[основна: 2; 9; 10; 17; 23; 40; 46; 49]

Тема 10. Спеціальна методика формування пасивного та активного словника

дітей

1. Складіть розгорнутий конспект логопедичного заняття з розвитку словника дітей із ПМР. Тема заняття обирається студентом самостійно, вік дітей: молодший і середній дошкільний вік.

[*основна*: 10; 16; 18; 23; 24; 27; 31; 34; 39; 52]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV

СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ БУДОВИ МОВЛЕННЯ

Тема 11. Поняття граматики, граматичних значень. Закономірності засвоєння граматичних значень дітьми дошкільного віку. Завдання та шляхи формування граматичної сторони мовлення у дітей із ТВМ

1. Складіть розгорнутий конспект логопедичного заняття з формування граматичної будови мови у дітей середнього і старшого дошкільного віку. Тема заняття обирається студентом самостійно.

[*основна*: 2; 10; 18; 23; 27; 35]

Тема 12. Спеціальна методика формування морфологічної сторони мовлення у дітей з ТПМ

1. Доберіть комплекс дидактичних вправ (5 вправ) з формування однієї морфологічної категорії мовлення у дітей середнього і старшого дошкільного віку. Тематика вправ обирається студентом самостійно.

[*основна*: 2; 9; 10; 18; 23; 25; 27; 31; 32; 35; 38]

Тема 13. Спеціальна методика формування способів словотворення

1. Доберіть комплекс дидактичних вправ (5 вправ) з формування граматичної системи словотворення. Тематика вправ обирається студентом самостійно.

[*основна*: 2; 10; 18; 23; 27; 35]

Тема 14. Спеціальна методика формування синтаксичної сторони мовлення у дітей

1. Складіть конспект логопедичного заняття з формування синтаксичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із ПМР. Тема заняття обирається студентом самостійно.

[*основна*: 2; 9; 10; 18; 23; 25; 27; 31; 32; 35; 38; 45; 48]

Тема 15. Спеціальна методика навчання переказу художніх творів

1. Доберіть оповідання та казки для переказування у відповідності з віковими та мовленнєвими можливостями дітей. Визначте прийоми навчання переказування відібраних творів.

Література

[*основна*: 1; 2; 3; 4; 5; *додаткова*: 1-4;]

Тема 16 Спеціальна методика навчання складання творчих розповідей

1. Складіть зразок казкової розповіді для дітей із ПМР старшого дошкільного віку.

2. Опишіть засоби розвитку вербальної творчості, дібрати дидактичні завдання.

Література

[основна: 1; 2; 3; 4; 5, додаткова: 1-4; 6;]

VII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти освітньо-професійного рівня першого (бакалаврського) із дисципліни «Спеціальна методика розвитку мовлення дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями мовлення» оцінюються за Європейською кредитно трансферно-накопичувальною системою (ЄКТС), в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності здобувачів вищої освіти з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у Європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 7.1., табл. 7.2.

Таблиця 7.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного
(модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування лекцій (1 бал)	17
2.	Відвідування практичного (семінарського) заняття (1 бал)	9
3.	Відвідування семінарського заняття (1 бал)	9
4.	Робота на практичному занятті (10 балів)	50
5.	Робота на семінарському занятті (10 балів)	60
6.	Виконання модульної контрольної роботи (25)	125
7.	Виконання завдання для самостійної роботи (5)	80
Підсумковий рейтинговий бал		350

У процесі оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти застосовуються такі методи:

➤ **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, доповіді, презентація рефератів, участь в інтерактивних обговореннях.

➤ **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; реферат,

конспекти занять.

- **Комп'ютерного контролю:** презентації доповідей та творчих проектів.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 7.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
Fx	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

Кожний модуль включає бали за відвідування лекцій, практичних занять, поточну роботу здобувача вищої освіти на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, написання модульної контрольної роботи.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:
проблемного, проблемно-пошукового, діалогічного, інтерактивного навчання.

1) За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні:* вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; інтерактивні методи навчання, створення ситуацій пізнавальної новизни та зацікавленості.

IX. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ презентації лекцій;
- ✓ підручники та навчальні посібники;
- ✓ навчально-методичні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: [підручник] / За ред. А.М. Богуш. – К.: Вища школа, 2007. – 542 с.
2. Дитина. Програма навчання і виховання дітей дошкільного віку від двох до семи років / Наук. кер. програмою: О.В. Проскура, Л.П. Кочина, В.У. Кузьменко, Н.В. Кудикіна. / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доопр. та доп. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2012.
3. Ефименкова Л.Н. Формирование речи у дошкольников. – М.: Просвещение, 1981. – 112 с.
4. Жукова Н.С., Мастюкова Е.М., Филичева Т.Б. Преодоление задержки речевого развития у дошкольников. –М.: Просвещение., 1973.

5. Марченко І. С. Спеціальна методика початкового навчання української мови. Навчально-методичний посібник. - К: ВД «Слово», 2010. - 285 с.
6. Методика розвитку рідної мови і ознайомлення з навколишнім у дошкільних закладах /за ред. А.М. Богуш. –К.: Вища школа, 1992. –413с.
7. Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» / наук. кер. проекту: В.О. Огнев'юк; наук. ред. Н.В. Кудикіна, В.У. Кузьменко; авт. кол. Е.В. Белкіна, Н.І. Богданець-Білоskalенко, О.Л. Богініч, З.Н. Борисова, М.С. Вашуленко та [ін.] / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доопр. та доп. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012.
8. Миронова С.А. Развитие речи дошкольников на логопедических занятиях – М.: Просвещение, 1991.
9. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции. – К.: ИСДО, 1995.
10. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта»/ В. С. Бенера, Н. В. Маліновська. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. – 384 с.
11. Филичева Т.Б., Н.А. Чевелева. Логопедическая работа в специальном детском саду. – М.: Просвещение, 1987.

Додаткова:

1. Алексеева М.М., Яшина В.И. Методика развития речи и обучения родному языку дошкольников. – М.: Академия, 1998.
2. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія: [навч. посіб. для студентів вищих педагогічних навчальних закладів]. – Част. I і II. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. – 720 с.
3. Богуш А.М. Речевая подготовка детей к школе. – К.: Рад. школа, 1984. –174 с.
4. Богуш А.М. Обучение правильной речи в детском саду. – К.: Рад. школа, 1990.
5. Бондаренко А.К. Учите детей сравнивать. – М.: Знание, 1981. – 95с.
6. Вивчення української мови в підготовчих класах загальноосвітніх шкіл: Методичні розробки / Розроб. Вашуленко М.С. і Скрипченко Н.Ф. –К.; 1978. – 212 с.
7. Выготский Л.С. Мышление и речь. – М.: Лабиринт, 1996. – 414 с.
8. Гальперин П.Я. Умственное действие как основа формирования мысли и образа //Вопросы психологи. – 1957. – №6.
9. Гвоздев Вопросы изучения детской речи. – М., АПН РСФСР, 1961.
10. Глухов В.П. О формировании связной описательной речи у старших дошкольников с общим недоразвитием речи //Дефектология. –1990. – №6. – С. 63-70.
11. Глухов В.П. Формирование связной монологической речи у детей с ОНР в процессе обучения их пересказу //Дефектология. –1989. – №1. – С. 69-76.
12. Глухов В.П. Особенности обучения рассказыванию по картине детей дошкольного возраста с общим недоразвитием речи // Дефектология. – 1986. – №3.

13. Гришпун В.М., Селиверстов В.И. Развитие коммуникативных умений у дошкольников в процессе логопедической работы над связной речью // Дефектология. – 1988. – №3. – С. 81-84.
14. Зрожевська А. Опис – основа зв'язної розповіді // Дошкільне виховання. – 1991. – №2. – с.4-5.
15. Иваненко С.Ф. Формирование восприятия речи у детей с тяжёлыми нарушениями произношения. – М.: Просвещение, 1984.
16. Карпова С.Н. Осознание словесного состава речи дошкольниками. – МУ, 1967.
17. Каше Г.А. Подготовка к школе детей с недостатками речи. – М.: Просвещение, 1985.
18. Кольцова М.М. Ребенок учится говорить. – М.: Сов. Россия, 1973. –158 с.
19. Короткова Э.П. Обучение детей дошкольного возраста рассказыванию. –М.: Просвещения, 1982. – 127 с.
20. Курицына А.М. Формирование связной речи у детей 5-6 летнего возраста с фонетико-фонематическим недоразвитием речи // Дефектология. – 1998. – № 6.
21. Лалаева Р.И. Коррекция общего недоразвития речи у дошкольников. – Санкт-Петербург, 1999.
22. Лексична робота з українського мовлення з дітьми старшого дошкільного віку / Укр.пед.ун-т Драгоманова / Підготував Луценко І.К. – К.: Освіта, 1994.
23. Леонтьев А.А. Слово в речевой деятельности – М, 1965. – 245 с.
24. Лопатина Л.В., Серебрякова Н.С. Преодоление речевых нарушений у дошкольников. – Санкт-Петербург, 2001.
25. Лурия А.Р. Мышление и речь. – Москов. Ун-т, 1975.
26. Лурия А.Р., Юдович Ф.Я. Речь и развитие психических процессов у ребенка. М.: Акад.пед.наук, 1956. – 94 с.
27. Маркова А.К. Психология изучения языка как средства общения. - М.: Провещение, 1974. – 239с.
28. Прищепка К.С. Навчання грамоти. К.: “Форум”, 2002.
29. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови у дітей – К.: Рад. шк. 1983.
30. Сучасна українська літературна мова /за ред. М.Я.Плющ, 2 вид. К.: Вища школа, 2000.
31. Ушакова О. Взаємозв'язок завдань / Розвиток зв'язного монологічного мовлення //Дошкільне виховання. – 1990. – №6. – С. 8-9.
32. Федоренко Л.П. Закономерности усвоения родной речи. – М, 1984.
33. Филичева Т.Б., Чиркина Г.В. Подготовка к школе детей с общим недоразвитием речи в условиях спец.детского сада. – М.: Альфа, 1993.
34. Цветкова Л.С. Нейропсихология счёта письма и чтения. – М., 2000.
35. Шевченко О. Ігровий компонент дидактичних вправ із розвитку фонематичних процесів у дітей із вадами мовлення //Дефектологія. – №2. – 1999.
36. Эльконин Д.Б. Некоторые вопросы психологии усвоения грамоты //Вопросы психологи. – 1956. – №5.
37. Эльконин Д.Б. Как учить детей читать. – М.: 1976.